

L'opinió

Manolo Tomàs Caubet

Portaveu de la Plataforma en Defensa de l'Ebre

Es diu que els pobles que perden la memòria, perden la identitat.

Aquest és un dels motius que justifiquen l'existència d'institucions que tenen com a objectiu la custòdia de documentació que servirà per a conèixer i/o estudiar qüestions que ajuden a comprendre la realitat del territori on vivim.

Saludem els 40 anys d'existència de l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre i agraïm el fet que guardi en els seus dipòsits la documentació (actes, informes, retalls de premsa, imatges i cartellera, etc.) generada per la Plataforma en Defensa de l'Ebre, com a testimoni històric de la seva activitat.

Dir també que el fons documental de la PDE, allí guardat, és obert a tots els qui vulguin estudiar la transcendència d'este moviment social que ha sabut situar, en una lluita que encara no ha acabat, les Terres de l'Ebre al centre de la lluita per la defensa del Riu, el Delta i el futur del territori.

Els fets

Els fons documentals privats, encara que els seus titulars i propietaris tinguin un especial i encomiable interès per a la seua conservació, solen tenir més problemes de perdurabilitat. Hi ha tot un seguit de factors que fan que aquella documentació guardada zelosament, en un moment determinat, desaparega, es disgregue o directament es destruisca. Els canvis d'ubicació de les entitats associatives, dels comerços o de les empreses, per exemple, acaben comportant l'adopció de decisions ràpides, fet que condemna, si no s'ha planificat prèviament, que els documents acaben essent "oblidats" a mercè del trasbals del trasllat. Fills, nets o parents, ignorants sovint de la vàlua del que atresorava el titular difunt, o per criteris pràctics de vida, se'n desfan del llegat documental sense massa remordiments. Estos i d'altres casos semblants són els que expliquen per què la immensa majoria de fons privats acaben desapareixent. A esta tendència connatural cal afegir la manca de tradició d'una cultura de transmissió de la documentació privada a les institucions públiques. Sap greu dir-ho, però, hem pogut constatar com molts fons documentals privats de gran interès històric, ans de dipositar-los a l'Arxiu per a la seua conservació s'han llençat irre-

meiablement. I penso que, precisament, l'opció de la custòdia a una institució pública és la que millor garanteix la seua salvaguarda.

Això no obstant, i gràcies a la deferència i bona predisposició d'algunes

entitats i particulars, a l'Arxiu conservem els fons arxivístics de gran valor documental com la del Cine Fèmina, el Centre del Comerç, la Plataforma en Defensa de l'Ebre, el Cercle Artístic o l'Agrupación Mutual Tortosina,

com també la dels fons personals o patrimonials de la família Pinyol, José Dauff, José Wenez o Felipe Tallada. Només dir, a títol informatiu, que d'acord amb el sistema actual que regeix els arxius comarcals les cessions en dipòsit es fan mitjançant un contracte anomenat comodati i segueixen tot un tràmit protocolitzat i públic que garanteix els drets, obligacions i bon ús per les dos parts.

D'altra banda, dins de la política d'ingressos de l'Arxiu respecte als fons documentals de caràcter privat també s'intenta, en la mesura del possible, quan les característiques i el seu valor històric ho justifica, procedir, per una via o altra, a la seua adquisició per compra. Unes adquisicions molt rellevants foren les dels diaris personals de Marcel·lí Domingo o la dels fons fotogràfics de Pista Hitz, Manuel Arribas o Luis Garcia Garrabellà.

La suma actual dels fons de procedència privada, bé siga per cessions o compra, puja a un total de 69, i encara que, volumètricament parlant, no és comparable als fons de caràcter públic, la diversitat (abraçant diferents sectors del panorama comunitari) la identitat representativa del teixit social i la singularitat d'elements personals, donen a esta secció un potencial i interès molt remarcable.

El detall

Darrere de cada ingrés documental de caràcter privat s'amaguen sovint moltes hores de coneixença, d'espais de confiança i d'exercici de negociació que moltes vegades no s'acaben completant sinó al cap de molts anys. També, cal recordar-ho, darrere de cada ingrés hi ha vincles amb les persones i un grapat d'anècdotes. Les peculiaritats d'estos tipus de fons van en paral·lel

amb les peculiaritats dels processos d'ingrés corresponents, a diferència de les transferències de caràcter públic, molt més ordenades, previsibles i asèptiques. Cada cas és un món i alhora una rica i gratificant experiència. Servisca com a mostra el fons del qual fou arxivat de l'Arxiu de Tortosa i historiador Enrique Bayerri Bertomeu. Home prolífic a on n'hi haja, va deixar un important llegat de notes, retalls de premsa, col·leccions, estudis i treballs. Per decisió expressa, i potser, contra tot pronòstic, atesa la seua vinculació estreta amb la ciutat i l'Arxiu, va deixar el seu fons a la Real Academia de la Historia de Madrid. Allí hi va estar fins que amb el consentiment de la vídua va fer cap a Tortosa sota la custòdia de l'entitat "Asociación de Enrique Bayerri Bertomeu", la qual en dissoldre's va establir un conveni amb l'Arxiu, amb el beneplàcit de l'encara titular Academia de la Historia, perquè estiga dipositat a l'Arxiu. Tot un periple irònic del destí.

L'interès

Com es va comentar en l'anterior article, la documentació pública la podríem comparar al bastiment estructural de la societat, del tot bàsica a l'hora de reconstruir-la històricament. Però esta visió global, restaria del tot incompleta si no tinguéssim en compte la documentació de caràcter privat. Precisament este tipus de documentació és el que ens ha de donar llum dels aspectes concrets i vitals dels diferents elements del mosaic social. Hi ha empreses o comerços emblemàtics que, més enllà de la seua pròpia biografia, ens ajuden a entendre, com a exponents i exemples que són, probablement, tot un sector econòmic que ens identifica un moment determinat. És per això que és important salvaguardar els testimonis documentals de la seua activitat. Que bé hagués estat per no perdre la nostra memòria col·lectiva haver conservat els fons documentals dels calafats, dels mercaders, dels navegants, dels productors d'oli o dels hostalers. Dissortadament, la gran majoria, i en segons quins casos, la totalitat, d'estos testimonis s'han perdut. Avui, amb la consciència i perspectiva actual hem de saber valorar l'interès que tindrà en

un futur poder conservar la documentació de cases comercials, empreses, entitats associatives, institucions o bé d'unitats patrimonials o personatges rellevants, que ens ajuden a entendre i diagnosticar la nostra realitat.

I si esta tasca de recollida i preservació no la fa un arxiu comarcal, qui la farà? En este sentit, ho entenem com un deure i agraïm la col·laboració que podem obtenir de les persones físiques i jurídiques per a la defensa del nostre patrimoni.